

Ingmar Persson

Rosing och psykoneural identitet

Relationen mellan en varelses mentala tillstånd och elektrokemiska processer i hans hjärna är ett av de problem som moderna anglosaxiska filosofer har ägnat stor energi åt att diskutera. Av denna debatt har emellertid knappast ens de lättaste krusningar nått de skandinaviska kusterna. När därför Hans Rosing i sin bok *Medvetandets filosofi* ger en översikt över denna diskussion, har han bidragit med ett angeläget tillskott till den svenskspråkiga filosofiska litteraturen. Rosings arbete har flera förtjänster – speciellt tycker jag att man måste värdesätta att han bäddar in de i originalkällorna tämligen abstrakta resonemangen och teorierna i ett förhållandevis fylligt empiriskt forskningsmaterial som sträcker sig från fysik till parapsykologi. Dessvärre uppvisar boken också brister i en del centrala avseenden, och det är en del av dessa jag här tänker vara ofin nog att dra fram i rampljuset. Den debatt, som Rosing åtagit sig att presentera, förs till rätt stor del med sofistikerade semantiska tillhyggen. Rosing säger, med en lätt anstryking av ringaktning, att han vill bespara sina läsare ”de mer svårbegripliga logiska hårklyverierna” (s 111). Min bedömning är att han skyfflar undan så mycket av dessa ”hårklyverier” att den bild han lämnar av den mest populära teoritypen – den psykoneurala identitetsteorin – blir förvrängd. Att visa detta är huvudtemat i den här uppsatsen.

Rosing skiljer (s 73) mellan tre sorters materialism: (1) Den radikala materialismen (2) Epifenomenalismen (3) Identitetsteorin. Enligt en formulering är en radikal materialist en som ”förnekar att det existerar subjektiva tillstånd som tankar, känslor, fantasier osv” (s 104).

Förbluffade nog stannar Rosing för en klassifikation av epifenomenalismen som en variant av materialism, även om han lägger i dagen en viss tvehågsenhet och på ett ställe karakteriserar den som en ”svag form av dualism” (s 91). Med ”materialism” tycks Rosing mena detsamma som de flesta filosofer, nämligen doktrinen att det enda som existerar är materia och andra storheter fysiker räknar med. Men epifenomenalismen går ut på att det därutöver också existerar psykiska förlopp som är artskilda från alla materiella och fysikaliska skeenden. (Att sedan de psykiska händelserna inte *faktiskt* – men väl logiskt – kan existera utan materiellt ”underlag” hör inte hit.) Epifenomenalismen är således tveklöst en dualistisk teori,

och Rosing borde ha sammanfört den med parallellteorin och cartesianska interaktionismen under denna huvudbeteckning. Epifenomenalisten tänker sig (till skillnad från parallellisten) att det råder ett nomologiskt – lagbundet – förhållande mellan mentala och neurala tillstånd, men (till skillnad från interaktionisten) att dessa lagar aldrig framställer de senare som verkningar av den förra. Åtminstone två varianter av epifenomenalismen är sålunda möjliga: dels en version enligt vilken de psykonurala lagarna beskriver ett symmetriskt (icke-kausalt) korrelationsförhållande, dels en version enligt vilken det råder ett unilateralt kausalförhållande i riktning från neurala processer till medvetandetillstånd. I ingendera av fallen rubbas tesen att allting i den fysiska världen (som har en tillräcklig orsak) har en tillräcklig *fysisk* orsak.

Identitetsteorin, slutligen, karakteriseras (tex s 111) som en doktrin som medger existensen av psykiska episoder, men som identifierar dem med neurala förlopp. Denna identifikation medför att teorin, i kontrast till exempelvis epifenomenalismen, kan bevara skenet av att vara en monistisk tes (som kommer att framgå ligger det ett medvetet uppsåt bakom valet av frasen "bevara skenet av").

Den stora stötestenen för en identitetsteori är att mentala och neurala tillstånd verkar så vittskilda, kvalitativt sett, att de omöjliga kan vara identiska. Det är brukligt att tänka sig att en identitetsrelation måste tillfredsställa en princip, allmänt kallad Leibniz' lag, vilken slår fast: $x = y$ endast om det gäller för varje egenskap E att om x har E så har y också E och vice versa. För att visa att en identitet mellan det mentala och neurala, trots att det intryck man får vid första påseende, egentligen inte kränker Leibniz' lag har identitetsteoretiker tvingats till kontroversiella teser beträffande mentala skeendens natur. Rosing förbigår dessa teser med tystnad – med menliga följder för hans framställning, vilket jag nu skall försöka påvisa.

Exakt vad är det som identifieras med vad? Rosing offrar (s 112–3) viss möda på att klargöra vilket relatumet är på den materiella sidan, men relatumet på den mentala behandlas mer styvmoderligt. Det exempel på en mental episod som Rosing främst har för ögonen är att en person känner smärta i en fot. På en och samma sida (s 113) påstår Rosing dels att det är personens upplevelse av smärta som är identisk med ett komplex av neuronprocesser K , dels att det är den upplevda smärtan som är en och samma som K . Med andra ord, Rosing vacklar mellan att betrakta det *tillstånd* eller *faktum* vilket består i att en varelse förnimmer smärta som identiskt med K och att betrakta det *objekt* som förnimms, smärtan, som identisk med K . En av de mera kända identitetsteoretikerna, J J C Smart, klargjorde för sin del redan 1959 (i "Sensations und Brain Processes", s 61–2) att det måste vara mentala tillstånd eller upplevelser, och inte

några objekt som upplevs i dem, som identifieras med neuronprocesserna. Varför är Smart så angelägen om att insistera på denna som det tycks smått spetsfundiga distinktion? Anledningen står att finna i Leibniz' lag. Den smärta man förnimmer är kanske brännande eller stickande och lokaliserad till ena foten (allt egenskaper som inte tillkommer tillståndet att förnimma smärta), medan de relevanta neuronprocesserna sannolikt saknar dessa egenskaper. Leibniz' lag skulle således förbjuda att själva smärtan identifieras med någon neuronprocess.

I och med att han ofta talar och tänker som om själva smärtan var identifikationsobjektet, leds Rosing till diverse egendomliga krumbukter, som påståendet (s 113–4) att det är en "illusion" att smärtan från en fotskada är lokaliserad till foten; "i själva verket" skulle den befinna sig i hjärnan. Är Rosing också beredd att säga att det är en "illusion" att smärtan är stickande eller brännande, om nu de relevanta neuronkomplexen saknar dessa egenskaper (vilket med största sannolikhet är fallet), och att den "i själva verket" har de egenskaper neuronkomplexet har? Nej, här har någonting gått gale: vi får inte tillåta oss att säga att det förnumna i själva verket inte har de kvaliteter som vi förnimmar att det har, utan helt andra som vi aldrig kan förnimma att det har.

Men kan man genom Smarts strategi kringgå de svårigheter Rosing hamnar i? Det kan verka uppenbart att så inte är fallet, ty om tillståndet att en varelse känner smärta är identiskt med en neuronprocess så måste också den smärta, som detta tillstånd tycks inbegripa, vara identiskt med en (del av denna) neuronprocess. Därmed skulle nämnda svårigheter ånyo inställa sig. Det är här vi stöter på den första kontroversiella tes om mentala tillståndets natur som en identitetsteoretiker måste ta sin tillflykt till: han måste förneka att det tillstånd, som består i att en varelse känner smärta, har den relationella strukturen att varelsen står i en förnimmelrelation till ett smärtojekt. Här gör identitetsteoretikern observationen att många sats, vars grammatikaliska ytstruktur antyder att de beskriver relationella förhållanden, i realiteten beskriver icke-relationella dito. Satsen "Jag ler ett inställsamt leende" är av denna sort, något som bevisas av parafrasen "Jag ler inställsamt". Inspirerad av denna iakttagelse kan identitetsteoretikern försöka transkribera "Jag förnimmer smärta" till någonting i stil med "Jag förnimmer smärtsamt". I facklitteraturen kallas denna analys som regel för den adverbiala analysen av mentala tillstånd, och den omhuldas av många i identitetsteoriens kärntrupp (se t ex James Cornman 1971, del III och Michael Levin 1979, s 92–101), just därför att den trollar bort objekt som smärtor, efterbilder etc (s k fenomenella objekt) och deras kvaliteter.

Min personliga uppfattning är att den adverbiala analysen är ohållbar, men här vill jag bara poängtera att en identitetsteoretiker (som är värd sitt

namn) måste försvära sig till den (eller någon annan taktik som eliminerar fenomenella objekt). Om den adverbiala analysen kollapsar och fenomenella objekt måste erkännas, slår Leibniz' lag till och identitetsteorin faller död till marken.

Ett annat, ännu mera vittgående, antagande om medvetandeprocessers natur, som en konsekvent identitetsteoretiker får på sitt samvete, aktualiseras av Rosings boskillnad mellan en "strikt" och en "reduktionistisk" identitetsteori (s 116). Rosing gör inte mycket väsen av denna distinktion, men egentligen är skillnaden mellan dessa båda teorityper himmelsvid; jag är, som snart kommer att framgå, beredd att gå så långt som till att påstå att endast den senare förtjänar epitetet "identitetsteori", medan den förra snarast är en förtäckt form av epifenomenalism. Det sätt på vilket Rosing förklarar distinktionen är inte heller speciellt upplysande. Han försöker karakterisera den i termer av olikheten i ställningstagande till följande resonemang: eftersom identitetsrelationen är symmetrisk, så följer, om mentala tillstånd är identiska med neurontillstånd, inte bara att alla mentala tillstånd är materiella utan också att en del materiella tillstånd är mentala. En strikt identitetsteoretiker i Rosings tappning böjer sig för denna konsekvens, medan den reduktionistiskt inriktade motsätter sig konsekvensen att några materiella processer är mentala. På basis av detta kan man nog rekonstruera Rosings föreställning om den strikta identitetsteorin. Denna teori gör en eftergift åt dualismen: den medger existensen av mentala egenskaper som är artskilda från fysiska egenskaper. Den psyko-neurala identiteten kommer därför här att innebära att det finns vissa entiteter — förslagsvis regioner av hjärnor — som är i besittning av både mentala och neurala egenskaper. Givet förutsättningen att en entitet, som har åtminstone en mental egenskap, är en mental entitet och att en entitet, som har åtminstone en materiell egenskap, är en materiell entitet, erhåller vi konsekvensen att några materiella entiteter är mentala. Vad Rosings presentation lämnar höljt i dunkel är emellertid hur reduktionisten kan motivera sin motspänstighet visavi denna konsekvens.

För att få grepp om detta måste vi övergå från att tala om mentala fenomen direkt till att tala om det *språk* genom vilket vi betecknar dessa fenomen. Betrakta klassen av mentala *predikat*. Jag betvivlar starkt att det är möjligt att definiera innebörden av "mentalt predikat"; man får i stället hålla till godo med att indikera vad man har i åtanke genom uppräkningspredikat som "att förnimma smärta", "att se en efterbild", "att tänka att $8 + 8 = 16$ etc är paradigmatiska exempel. Att det finns tveksamma fall behöver inte bekymra oss här. Låt oss nu skilja mellan vad ett predikat utsäger eller uttrycker, dess mening eller innehåll, och vad det betecknar, dess referens. Predikaten "att vara vit" och "att vara av den färg som mjölk eller snö är av" betecknar samma egenskap: det är en och samma

egenskap hos x som gör både ” x är vit” och ” x är av den färg som mjölk eller snö är av” sanna. Emellertid har dessa predikat olika mening eller innehåll – annars vore ”vit är den färg som mjölk eller snö är av” sann på rent logiska grunder.

Med dessa hjälpmedel kan distinktionen mellan en strikt och en reduktionistisk identitetsteori förtydligas. Reduktionisten strävar efter att analysera meningen hos mentala predikat i termer av (meningen hos) icke-mentala predikat. Om han lyckas i denna målsättning, har han slagit undan benen för tesen att det finns mentala egenskaper – artskilda från icke-mentala egenskaper – som betecknas av mentala predikat, för vad som kan betecknas av ett predikat är avhängigt dess innehåll. Låt oss undersöka hur en analys av denna typ mer konkret gestaltar sig hos den reduktionist Rosing namnger, den australiensiske filosofen D M Armstrong. Avsikten bakom Armstrongs bok (1968) är att gå i genom och analysera huvudtyperna av mentala predikat. Han drar upp de generella riktlinjerna för sin analys i följande passage:

Begreppet om ett mentalt tillstånd är primärt begreppet om *ett tillstånd hos personen som tenderar att åstadkomma en viss sorts beteende* . . . Ifråga om endast några mentala tillstånd är de också *tillstånd hos personen som tenderar att åstadkommas av en viss sorts stimulus* (s 82).

Utan att i detalj följa Armstrongs analysförslag, kan man säga att en parafra i hans anda av predikatet ”att förnimma smärta” vore ”att ha den egenskap vars exemplifikation tenderar att förorsaka beteende som jämmer, grimaser, tillbakadragande etc och vars exemplifikation tenderar att förorsakas av stimuli som skada på kroppen”. En sådan analys kallas i facklitteraturen för en ämnesneutral (”topic neutral”) analys, ty den lämnar det öppet i vilken ämnessfär den betecknande egenskapen ligger: det kan vara en materiell likaväl som en mental egenskap. Armstrong menar dock att det faktiskt förhåller sig så att det är en neurofysiologisk kvalitet (eller flera olika sådana kvaliteter) som betecknas, att det är ett visst neutralt tillstånd (eller flera olika typer av dylika tillstånd) som förorsakas av kroppsskador och som i sin tur förorsakar jämmer, etc. Det bör nu framgå dels i vilket avseende Armstrongs teori är reduktionistisk – den erkänner inga genuina mentala egenskaper – och dels vad som gör den till en identitetsteori, nämligen att det som mentala predikat faktiskt betecknar är neurala egenskaper.

Rosing tycker (s 116) att Armstrongs reduktionism kommer nära den radikala materialismens förnekande av existensen av mentala förlopp. Men den senare doktrinen är tvetydig: den kan gå ut på (a) att mentala predikat, som har ett innehåll som inte kan explikerats på ett ämnesneutralt sätt, inte betecknar något i verkligheten, men också på (b) att mentala

predikat betecknar något, men att de kan analyseras på ett sätt (tex det ämnesneutrala sättet) som visar att det de betecknar är fysiska egenskaper. Det är endast i bemärkelsen (b) som reduktionismen förnekar existensen av medvetandeepisoder. Däremot förefaller Richard Rortys (1970) "eliminationsteori" omfatta (a). Rorty drar en parallell mellan mentala termer och sådana mytologiska beteckningar som tex "dånet av Tors hammare". Vetenskapen har påvisat att den senare frasen saknar referens, eftersom Tors hammare inte existerar. Icke desto mindre finns det någonting som man försökt referera till på detta missvisande sätt, nämligen åskmullret. På ett analogt vis, föreslår Rorty, kommer utvecklingen av neurovetenskaperna att få de mentala termerna att framstå som ett bristfälligt sätt att referera till neuronkomplex; de bör därför, liksom "dånet av Tors hammare", elimineras ur den vokabulär som beskriver verkligheten till förmån för neurologiska begrepp.

Den "strikt" identitetsteorin måste man emellertid, enligt rekonstruktionen ovan, uppfatta så att den inkluderar antagandet (c) att mentala predikat har referens, fastän ämnesneutrala uttydningar – eller andra tolkningar som möjliggör att denna referens blir till fysiska egenskaper – är omöjliga. Denna teori godtar ma o att det finns speciella mentala egenskaper som betecknas av mentala predikat, och den är i så måtto en dualistisk teori. Identiteten får här, som sagt, formen av att det finns vissa entiteter, förmodligen vissa sektioner av hjärnor, som dels har vissa neurala egenskaper, dels vissa mentala egenskaper. Men hur skall man förstå påståendet att en viss del av en hjärna har en viss mental egenskap som tex *att förnimma smärta?* Uppenbarligen "har" den inte denna egenskap i samma betydelse som den har vissa neurala egenskaper och relationer; man kan exempelvis inte verifiera påståendet att en hjärnregion har egenskapen *att förnimma smärta* på samma sätt som man verifierar att den har en neural egenskap, genom tex ett neurokirurgiskt ingrepp. Personligen ser jag ingen annan möjlighet än att tolka detta "havande" med hjälp av antaganden om empiriska lagbundenheter: "hjärnregionen h har den neurala egenskapen N och den mentala egenskapen *att känna smärta*" blir ekvivalent med " h har N och (det finns en empirisk lag som säger att) h har N om och endast om den varelse som h tillhör förnimmer smärta". Men korrelationslagar av detta snitt är utmärkande för epifenomenalismen. Det verkar således som om det skulle vara omöjligt att hålla isär den "strikt" identitetsteorin och epifenomenalismen: båda är egenskapsdualistiska, och båda måste därför laborera med psykoneurala lagar.

Det visar sig nu, hoppas jag, att mitt uttalande, att det föreligger en himmelsvid skillnad mellan den reduktionistiska och den "strikt" identitetsteorin, hade fog för sig: den sistnämnda är minst av allt någon strikt identitetsteori; tvärtom tycks det ogörligt att särskilja den från vissa

dualistiska teorier, som epifenomenalismen. Givet denna differens mellan de båda identitetsteorierna blir det besvärande att Rosing har en benägenhet att klumpa ihop dem, t ex när han undersöker i vilken mån empiriska rön talar för och emot "identitetsteorin". Låt oss i korthet skärskåda några av Rosings resonemang i detta sammanhang.

Rosing granskar (s 116–21) rön rörande drogers inverkan på medvetandet och de experiment som visar att direkt elektrisk stimulering av hjärnan ger upphov till medvetandeförändringar. Hans slutsats är att fastän dessa upptäckter är förenliga med bl a epifenomenalismen, så får de "onekligen identitetsteorin att framstå som det mest övertygande alternativet" (s 121). Varför? Förmodligen är Rosings tankegång (jfr s 117–8) att "identitetsteorin" möjliggör de *enklaste* förklaringarna av dessa iakttagelser emedan den inte behöver introducera speciella psykofysiska lagar. Om Rosing här har den "strikt" identitetsteorin i åtanke, är det, som jag har försökt visa, långtifrån klart att "identitetsteorin" kan undvika antagandet av psykoneurala lagar vid klarläggandet av relationen mellan exemplifikation av mentala och neurala egenskaper. Är detta riktigt, kan den "strikt" identitetsteorin inte erbjuda en förenkling av förklaringssituationen jämfört med epifenomenalismen. Reduktionismen behöver däremot inte postulera dylika lagar, men den involverar i stället högeligen kontroversiella teser rörande meningen hos mentala predikat. Eftersom dessa meningsteser varken kan bekräftas eller undermineras av empiriska observationer, kan dessa inte få reduktionismen att "framstå som det mest övertygande alternativet."

Rosing hävdar också att det knappast är förvånande att identitetsteorin stämmer så väl överens med neurovetenskapliga rön "för teorin skapades uttryckligen för att ge en rimlig filosofisk tolkning av den moderna kunskapen om hjärnan" (s 120–1). Drivkraften bakom reduktionismen kan inte vara neurovetenskaparnas observationer eftersom dessa inte strider mot hypotesen om psykofysiska korrelationslagar. Bakgrunden till den är i stället ett visst vetenskapsteoretiskt eller filosofiskt ideal: idealet om vetenskapens enhet vilken består i att alla vetenskapliga lagar och begreppsbildningar ytterst kan föras tillbaka till en enda vetenskaps lagar och begrepp, nämligen fysikens. Reduktionistens sinne för ordning och enkelhet störs av nödvändigheten av att introducera oreducerbara mentala begrepp och korrelationslagar i vilka det som faller under dessa begrepp "hänger och dinglar" (för att begagna en reduktionistisk favoritmetafor). Detta motiv avtecknar sig otvetydligt i t ex Smarts arbeten (se 1970, s 53–4).

I ett annat avsnitt diskuterar Rosing i vad mån identitetsteorin och epifenomenalismen harmonierar med Darwins evolutionsteori. För epifenomenalismens vidkommande blir resultatet att den är oförenlig med evolutionsteorin. Rosings motivering lyder: "Om epifenomenalismen är

riktig är uppkomsten av medvetandet en *oförklarlig tillfällighet*, men dylika bör aldrig accepteras i en vetenskaplig världsbeskrivning” (s 128). Rosing menar detta därför att evolutionsteorin enligt honom slår fast: ”Endast sådana organ eller motsvarande som bidrar till artens anpassning och överlevnad kan uppstå och utvecklas” (s 128). Och enligt epifenomenalismen har medvetandetilstånd ingen inverkan på det materiella villkor som rör anpassning och överlevnad. Haken i detta resonemang är att evolutionsteorin, som Rosing formulerar den, är klart falsk: denna teori bör inte formuleras så att den utesluter uppkomsten och beståendet av förhållanden som är *nödvändiga bieffekter* av förhållanden som är tjänliga för artens fortbestånd, men som i sig själva inte är nyttiga. För att låna ett exempel från Frank Jackson (1982, s 134): att djur som lever i arktiskt klimat har utrustats med en varm päls gagnar deras överlevnad, men p g a rådande naturlagar är en varm päls nödvändigtvis en tung päls; därför har dessa djur också en tung päls, trots att detta inte bidrar till deras anpassning eller överlevnad utan tvärtom. Detta visar att t o m egenskaper som har en *negativ* inverkan på fortlevnaden kan bevaras i utvecklingen. Enligt epifenomenalismen har emellertid mentala egenskaper varken positiva eller negativa bidrag att ge i detta sammanhang, men de är nödvändiga bihang till något som främjar överlevnaden, givet att nervsystemet har denna positiva roll och att medvetandeskeenden är nomologiskt kofrelerade med förlopp i nervsystemet. Att de inte sorterats bort är därför lättbegripligt.

Däremot ligger det en viss sanning i Rosings uttalande att epifenomenalismen framställer medvetandets uppkomst som en *oförklarlig tillfällighet*. Eftersom de korrelationslagar som förbinder medvetandeförlopp och neuronprocesser knappast kan tänkas annat än som *oförklarliga* i den mening som att de inte kan härledas från andra, mer fundamentala lagar, så måste medvetandets uppkomst i så måtto förbli ett mysterium, även om förekomsten av dess materiella korrelat kan förklaras aldrig så tillfredsställande. Men bör dylika *oförklarligheter* ”aldrig accepteras i en vetenskaplig världsbeskrivning”? Naturligtvis är det vetenskapsmannens skyldighet att söka förklaringar så långt det är möjligt, men det finns ingen garanti *a priori* för att kedjan av möjliga förklaringar är ändlös, för att det inte i naturen finns regelbundenheter som inte kan förklaras med hänvisning till något annat. Givet att de psykofysiska korrelationslagarna är fundamentala och oreducerbara, så bjuder oss den vetenskapliga hållningen och enkelhetsprincipen att undvika antagandet av dem *om* det finns en enklare fullständig världsbeskrivning som inte inkluderar dem. Men kanske det inte finns något sådant alternativ.

I varje fall erbjuder den ”strikta” identitetsteorin inget sådant alternativ. Rosing tror att medvetandets uppkomst kan ges en enklare förklaring enligt denna teori därför att medvetandeepisoder och hjärnprocesser här

identifieras med varandra och följaktligen blir ”*omöjliga att skilja från varandra*” (s 129). Detta är, som konstaterats, oriktigt enär teorin erkänner en dualism mellan mentala och materiella egenskaper, varför den också måste kunna särskilja exemplifikationer av dem. Eftersom det hittills inte har klarlagts hur teorin kan redogöra för relationen mellan dessa exemplifikationer utan att tillgripa hypotesen om psykoneurala korrelationslagar, är omdömet att den är enklare än epifenomenalismen gripet ur luften.

Reduktionismen är bättre rustad på denna punkt, ehuru Rosing av en outgrundlig anledning tror (s 129) att den är svårare än den ”strikt” identitetsteorin att förlika med en evolutionsförklaring av medvetandets uppkomst. Allt som krävs för att här förklara uppkomsten av t ex en smärtförmåelse är att man förklarar uppkomsten av en faktor som förorsakas av kroppsskador och som förorsakar beteende som skyende, jämmer etc, och överlevnadsvärdet av en sådan faktor är uppenbart. Den reduktionistiska bilden vinner enkelhetsprincipens välsignelse, ty det finns enligt den inga speciella mentala egenskaper som måste relateras till materiella dito.

Svårigheten med reduktionismen är i stället att dess ontologi förefaller alltför knapp: frågan är om den inte ger en ofullständig och inadekvat bild av inredningen i världen i det att den skalar bort mentala egenskaper. Som vi har sett förbinder sig reduktionismen inte bara till en elimination av fenomenella objekt, genom t ex en adverbial analys, utan den måste också gendriva tanken att mentala predikat betecknar speciella mentala egenskaper genom att förse dem med ämnesneutrala översättningar (eller någon liknande strategi som Michael Levins propos (1979, s 113–25) att de ämnesneutrala beskrivningarna fixerar referensen hos mentala predikat, vilka tänkes sakna innehåll). Och dessa översättningar är implausibla. Man kan föreställa sig en organism som saknar medvetande, men som likväl uppvisar typiskt smärtbeteende till följd av kroppsskador, kanske genom en reflexbåge analog med patellarreflexen hos människan; för denna organism är den ämnesneutrala smärtbeskrivningen sann, men det är falskt att organismen förnimmer smärta. Alltså ger den ämnesneutrala beskrivningen ingen tillräcklig betingelse för smärta: den utelämnar något nämligen den subjektiva förnimmelsen.

Det hela utmynnar således i att alla, som inte har en mage tålig nog att smälta ämnesneutrala översättningar, måste se sig föranlåtna att postulera någon typ av psykofysiska lagar, som av allt att döma måste vara fundamentala och oförklarliga. Om man godtar existensen och exemplifikationen av mentala egenskaper, sker detta till priset av att det blir ett mysterium varför det finns exemplifikationer av dessa egenskaper. Den ”strikt” identitetsteorin kan i förstone tyckas erbjuda en mellanväg genom detta dilemma: den ställer inte upp på reduktionismens extrema

meningstester och dess identifikation av mentalt och neuralt verkar innebära ett intimare samband än ett blott nomologiskt. Men, som jag sökt visa, om man synar dess hand, avslöjas detta som en bluff.

Jag har levererat en myckenhet av kritik av Rosing. Därför kan det vara på sin plats att jag än en gång understryker att jag tycker att Rosing har gjort en värdefull insats med sin bok – en insats som förtjänar ett bättre öde än att bemötas med tystnad.

Littertur

Armstrong D M: *A Materialist Theory of the Mind*, Routledge & Kegan Paul, London, 1968.

Borst C V (red): *The Mind/Brain Identity Theory*, Macmillan, London & Basingstoke, 1970.

Cornman James W: *Materialism and Sensations*, Yale U P, London & New Haven, 1971.

Jackson Frank: "Epiphenomenal Qualia", *The Philosophical Quarterly* 32 (1982), s 127–36.

Levin Michael: *Metaphysics and the Mind-Body Problem*, Oxford U P, 1979.

Rorty Richard: "Mind-body Identity, Privacy and Categories" i Borst 1970.

Rosing Hans: *Medvetandets filosofi*, Schildts, Helsingfors och Akademilitteratur, Stockholm, 1982.

Smart J J C: "Sensations and Brain Processes" i Borst 1970.